

НЕЗАКОННАТА МИГРАЦИЯ И ТРАФИКЪТ НА ХОРА

Йоанна Веселинова

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: В доклада са разгледани проблемите, свързани с незаконната миграция и трафика на хора, посочени са мотивите за тях. Проблемът с незаконната миграция е изключително актуален, сложен и динамичен. Важни въпроси, взети под внимание, са мерките за борба с трафика на хора и външните заплахи.

Ключови думи: незаконна миграция, трафик на хора, заплахи, превенции.

Въведение

Миграцията е движение на хора от едно място в света до друго с цел постоянно или почти постоянно живеене, обикновено чрез преминаване на политическа граница. С други думи, миграцията е движение на хора от едно място до друго с намерение за временно или постоянно установяване на новото място. Това най-често се случва чрез преминаване на дълги разстояния, обикновено от една държава в друга. Миграцията най-често възниква в резултат на политически или икономически причини [1].

Има редица причини за световната миграция. Демографските проблеми, бедността, екологичните проблеми, несигурността, незачитането на човешките права и свободи, неправилното управление в политиката карат хората да търсят по-добър стандарт на живот за себе си и семейството си.

Методология на изследването

На базата на анализ и оценка на миграционните процеси, в настоящия доклад ще бъде анализирана връзката между незаконната миграция и трафика на хора.

При незаконната миграция са нарушени общественият ред и сигурността на страните членки на Европейския съюз. Чужденците биха могли да влязат по легален начин в дадена страна и да пребивават в нея, но ако изгубят легалния си статут, те се превръщат в незаконно пребиваващи лица. Нелегални мигранти са и чужденците, които навлизат в чужда страна, избягвайки граничния контрол с помощта на контрабандисти или трафиканти. Лицата, които преминават границата с туристическа виза и след изтичането ѝ не напускат страната, също

спадат към нелегалната миграция. Много граждани на чужди държави влизат в дадена страна и пребивават легално, но работят нелегално в нея. Всички тези предпоставки създават несигурност и влияят на политиката за легалното допускане на чужденци. Незаконната миграция влияе и върху трудовия пазар в държавите. Голяма част от нелегалните мигранти работят нерегламентирано и без договори, което оказва влияние и върху социалната система. При назначаването им на работа не се спазват нормите на трудовото законодателство. Те могат да работят с по-дълго работно време, със значително по-ниско заплащане, както и във вредни за здравето им условия на труд, и за тях не се заплащат социални и здравни осигуровки.

Като външни заплахи може да се дефинират тези, които оказват вредноосно въздействие върху националната сигурност и са в непосредствена близост до територията на страната:

- международен тероризъм;
- трудно контролируеми мигрантски вълни;
- трансгранична организирана престъпност и особено опасната ѝ форма – контрабандата на хора;
- разпространението и проникването на религиозни идеологии.

Засиленият стремеж и мотивацията на хора да напуснат страната си на всяка цена, било то и по нелегален начин, водят до формирането на феномена „каналджийство“.

Каналджийството и трафикът на хора често се бъркат като понятия, но те имат някои различни характеристики. При каналджийството хората доброволно и напълно съзнателно искат да бъдат преведени през дадена страна, като си плащат за тази услуга. Разбира се, не е изключен фактът, че понякога физически лица са подлъгани чрез обещание, че ще напуснат страната с помощта на каналджия, след което са въввлечени в измама и се превръщат в жертви на трафика на хора.

Каналджийството представлява нелегалното прекарване на мигранти през границата на определена страна с цел само преминаване или пребиваване за неопределен период. Това се случва след договореност и от двете страни – на каналджията и физическото лице.

Според българското законодателство „трафик на хора“ е набирането, транспортирането, прехвърлянето, укриването или приемането на хора, независимо от изразената от тях воля, чрез използване на принуда, отвличане, противозаконно лишаване от свобода, измама, злоупотреба с власт, злоупотреба с положение на зависимост или чрез даване, получаване или обещаване на облаги, за

да се получи съгласието на лице, упражняващо контрол върху друго лице, когато се извършва с цел експлоатация.

Видовете трафик са два: вътрешен и външен. Вътрешният трафик се извършва в границите на страната. При външния трафик жертвите биват преведени през границата на съответната държава на произход и експлоатирани в друга държава. За международния трафик са характерни три етапа: набиране на жертвите от определена държава; транспортирането им през други страни; пристигането им в държавата, представляваща крайна дестинация.

Република България в този случай е транзитна страна и страна на произход. Заради местоположението ѝ през страната ни преминават както жертви на трафик на хора, така и нелегални мигранти. Без значение, че България и регионът на Източна Европа са само транзитни, трудно контролируемият миграционен натиск крие риск от навлизането на хора, способни на незаконна дейност. Увеличаването на броя на нелегалните мигранти на територията на страната би довело до отслабване на гражданската сигурност – ресурсът, предназначен за обезпечаването на сигурността на населението от вътрешността на страната, е преместен в помощ на структурите на Гранична полиция.

При трафика на хора се злоупотребява сериозно с човешкото достойнство и се нарушават човешките права. Жертвите биват насилвани, принудени и манипулирани с фалшиви обещания, превръщани в „съвременни роби“. Би могло да се каже, че най-податливи са децата поради неинформираността си и невъзможността да се предпазят от подобно въвлечане.

Законът за борба с трафика на хора, приет през 2003 г., е основният акт срещу трафика в българското законодателство. Един от основните му принципи е осигуряването на специална закрила за жертвите, които сътрудничат на разследващите органи. Законът отговаря за мерките за защита най-вече на жени и деца.

Според Закона за борба с трафика на хора¹:

1. (изм. ДВ, бр. 84 от 2013 г.) „трафик на хора“ е набирането, транспортирането, прехвърлянето, укриването или приемането на хора, независимо от изразената от тях воля, когато се извършва с цел експлоатация;

2. (изм. ДВ, бр. 84 от 2013 г.) „експлоатация“ е противозаконно използване на хора за разврат, за отнемане на телесен орган, тъкан, клетка или телесна течност от пострадалия, за осъществяване на принудителен труд, за просия или за държане в принудително подчинение, за поставяне в робство или в положение, сходно с робството;

3. (отм. ДВ, бр. 84 от 2013 г.);
4. „дете“ е всяко физическо лице до навършването на 18 години;
5. „жертва“ е всяко лице, което е било обект на трафика на хора;
6. „рискова група“ е група от лица, които поради възрастта си, пола, социалния статус или разположението на района, в който живеят, са потенциални жертви на деяния по т. 1;
7. „рисков район“ е район, в който са съсредоточени групи по т. 6.

Контрабандистите третираат мигрантите като стока, подобно на наркотиците и огнестрелните оръжия, които прекарват по същите маршрути. Те менят бързо маршрутите за контрабанда, за да се адаптират към положението със сигурността в транзитните държави или ответните мерки по правоприлагане. Наред с това те злоупотребяват с процедурите за законно влизане и престой.

Разграничаването на трафика от каналджийството може да бъде изключително трудно. Според оперативната дефиниция, използвана от полицейските служби в някои държави (например Великобритания), когато размяната услуга – пари е предварителна, се говори за каналджийство, но когато следва да се изплаща дълг след пристигането в желаната страна, може да се говори за трафик на хора. От аналитична и изследователска гледна точка обаче тази оперативна дефиниция решава проблема само частично. Това е така, защото много случаи на трафик включват каналджийство на определен етап от процеса. Същевременно някои от жените, въввлечени в трафик, влизат в страни от Европейския съюз като временни имигранти или туристи с редовни визи и паспорти и без съдействието на друго лице.

Четири са основните области, в които жертвите работят извън страната – земеделие, индустрия, домакинство, проституция. Може да се говори за трафика на хора като за нов вид робство, тъй като тези хора са принудени да вършат работа против волята си и при пленнически условия, зависими са от своя „работодател“ и са постоянно заплашвани с насилие.

Поради липса на достатъчно финансови средства за водене на нормален живот много хора често сами търсят начин да бъдат изведени зад граница с цел продажба на органи. Други продават своите новородени деца на семейства, предимно от Западна Европа.

Характерно за трафика на хора е:

- жертвите нямат силно изразен психологически, социален, икономически или професионален профил;
- те са предимно жени на възраст 18 – 25 години и се набират в малки села и средно големи градове от по-бедни региони;

- трафикът с цел проституция осигурява максимални печалби на трафикантите и остава най-предпочитаната форма от тях;
- етническата принадлежност играе нарастваща роля при отчитането на демографските характеристики на трафика с цел сексуална експлоатация, тъй като клиентите, консумиращи услугата, поръчват жени от етноси, различни от техния.

Трафикът на хора през границите на България се осъществява по легални, нелегални и комбинирани канали. Следователно българските трафиканти се категоризират по следния начин: организирани престъпни групировки, самостоятелни каналджии от страната, водачи на МПС и такива, които осигуряват и доставят необходимите документи. България е транзитна територия за преминаващи радикални ислямисти от Западна Европа. Създаването на подобни канали за терористи, които изповядват радикални идеи, крие сериозни рискове за националната ни сигурност. При повишаването на криминалната и огранизираната престъпност ще се увеличат и убийствата, трафикът на хора, контрабандата на мигранти и фалшифицирането на документи. Терористичната заплаха за Европа и за нашата страна от религиозно мотивирани групировки се увеличава вследствие на благоприятната среда за разпространяване на идеите на радикалния ислям сред част от мюсюлманските общности в Западна Европа и на Балканите, създадените в Близкия изток и Северна Африка логистични и оперативни бази, както и завръщащите се от конфликтните зони джихадисти, които притежават реален боен опит. Терористичните организации, паралелно с децентрализацията на структурите им и разнообразяването на способите им за действие, умело експлоатират възможностите за инфилтриране на свои членове в демократичните общества и привличат нови привърженици. Идеологията им се възприема най-вече от представители на малцинствени, маргинализирани и капсулирани групи, като ги вдъхновява за предприемане на самостоятелни акции. Затова са необходими решителни действия и прилагане на проактивни програми за дерадикализация. Постоянният поток от нелегални мигранти към границите ни поражда редица рискове за нашата национална сигурност в икономически, социален и политически план. България остава транзитна дестинация за преобладаващата част от мигрантите, които не проявяват интерес за интегриране в социално-икономическия живот у нас. Миграционният натиск и възприемането на страната ни като транзитна по пътя на мигрантите към развитите европейски държави създават условия за разрастване на престъпната

дейност, свързана с незаконното превеждане на хора през границата и съпътстващите го престъпления.

Трафикът на хора е част от международната организирана престъпна дейност. Трансграничната организирана престъпност с форми на проявление като икономически престъпления, производство и трафик на наркотици, трафик и експлоатация на хора, контрабанда, производство и разпространение на неистински парични знаци и документи, киберпрестъпления, пране на пари и др. оказва отрицателно въздействие върху националната сигурност.

Жертвите на трафик на хора биват измамани чрез агенции за работа, сайтове за запознанства, агенции за пътувания и др. Трафикантите прибират личните им документи, така че да не могат да избягат. Често жертвите се страхуват да потърсят помощ, защото са заплашвани, и прибягват до алкохол и наркотици, като по-този начин стават още по-податливи. Липсата на знания и информация за институциите, които могат да ги защитят, за правата, които имат, както и липсата на опит в пребиваването в чужбина превръщат жертвите в лесна мишена. В случаите, при които те са неграмотни и без образование, безработни и бедни, за трафикантите е много по-лесно да ги манипулират и да се възползват от тях.

За да се предотврати незаконната миграция, е необходимо:

- мрежите на трафикантите да бъдат разрушени и извършителите да бъдат изправени пред правосъдието;
- да се полагат системни усилия за идентифициране, залавяне и унищожаване на плавателни съдове, преди те да бъдат използвани от трафикантите;
- да се използва Европол с цел откриване и премахване на съдържание в интернет, което се използва от трафикантите за привличане на мигранти и бежанци, в съответствие с националните конституции;
- да се увеличи помощта за Тунис, Египет, Судан, Мали и Нигер, наред с други страни, за наблюдение и контрол на сухопътните граници и маршрути, като се използват действащите в региона операции по линия на ОПСО, както и рамките за регионално сътрудничество (процесите от Рабат и Хартум);
- да се засили нашето политическо сътрудничество на всички нива с африканските партньори с цел справяне с причините за незаконната миграция и борба с незаконното превеждане през граница и трафика на хора;
- да се засили сътрудничеството с Турция с оглед положението в Сирия и Ирак;

- да се дисциплинира миграционният поток, което ще рече блокиране на възможността за преминаване на зелена граница и ориентиране на потока към контролно-пропускателните пунктове;
- ЕС да продължи да работи отвъд своите граници и да укрепва сътрудничеството със своите партньори по света, за да се справи с първопричините и да насърчава начините за законна миграция, които стимулират кръговия растеж и развитието в държавите на произход и местоназначение.

Един от стимулите за незаконните мигранти е знанието, че системата на ЕС за връщане на незаконни мигранти или лица, чиито молби за убежище са били отхвърлени, не работи добре. Криминалните мрежи често наблягат на факта, че относително малко на брой решения за връщане се изпълняват. За да се увеличи процентът на изпълнение, трябва страните извън ЕС да спазват своето международно задължение да приемат обратно своите граждани, пребиваващи незаконно в Европа.

Изводи

Няма как една държава сама да се справи с бежанския поток и миграционния натиск. Необходимо е да се предприемат адекватни действия и мерки от страна на всички държави. Бежанската криза налага координирането на действия в различни направления, като национална сигурност, защита на правата на човека, борба с организираната престъпност и транснационалните мрежи за трафик и контрабанда. Справянето с незаконната миграция би следвало да бъде един от основните приоритети на миграционната политика.

Препоръчително е да се задълбочи взаимодействието със страните на произход и транзит на незаконни мигранти. Съчетаването на два приоритета на ЕС – регулирането на потока от незаконни мигранти и подкрепата на регионалните интеграционни механизми, които ЕС възприема като „предпоставки за политическа стабилност, икономическо развитие и намаляване на бедността и социалното разделение“, би имало положителен ефект. Европейската политика за съседство може да бъде използвана точно в тази насока. За България е от голямо значение да бъде засилено граничното сътрудничество с Турция и развито тристранното сътрудничество за граничен контрол между Гърция, Турция и България.

Заклучение

Правилното управление на миграционните потоци предполага гарантиране на справедливо третиране на граждани на трети държави, законно пребиваващи в държавите членки, засилване на мерките за борба с незаконната миграция, включително трафика и контрабандата, и насърчаване на по-тясно сътрудничество с трети държави във всички области.

От ключово значение за страната ни е, когато става въпрос за миграционни потоци, да не се допуска проникване на незаконни мигранти. За тази цел трябва да се поддържа високо ниво на координация между различните български служби и да се засилят международното сътрудничество и обмен на информация.

Бележки

¹ **Закон** за борба с трафика на хора. Обн. ДВ, бр. 46 от 20.05.2003 г., изм. бр. 86.

[**Закон** за борба с трафика на хора. Обн. ДВ, бр. 46 от 20.05.2003 г., изм. бр. 86.]

References/Литература

1. **Deliverski, Y.** Migrantite. Aktualni problemi i perspektivi. Sofia: Za bukвите – O pismenehy, 2017.

[**Деливерски, Й.** Мигрантите. Актуални проблеми и перспективи. София: За буквите – О писменехъ, 2017.]

За автора

Йоанна Веселинова е докторант в УниБИТ, катедра „Национална сигурност“, докторска програма „Национална сигурност“. През 2019 г. завършва бакалавърска степен в УниБИТ, специалност „Национална сигурност и културно-историческо наследство“. През 2021 г. завършва магистратура във Военна академия „Георги С. Раковски“, специалност „Национална сигурност и отбрана“.

За контакт с автора: ioannaveselinova@gmail.com

ILLEGAL MIGRATION AND HUMAN TRAFFICKING

Yoanna Veselinova

University of Library Studies and Information Technologies

Abstract: The paper examines the problems related to illegal migration and human trafficking and the reasons for them. The problem of illegal migration is extremely relevant, complex and dynamic. Important issues taken into account are measures combat trafficking in human beings and external threats.

Keywords: illegal migration, human trafficking, threats, prevention.

About the author

Yoanna Veselinova is a PhD student at ULSIT at the Department of National Security in the doctoral program National Security. In 2019 she graduated with a Bachelor's degree from ULSIT, majoring in National Security and Cultural and Historical Heritage. In 2021 she graduated with a Master's degree from the Military Academy "Georgi S. Rakovski", majoring in National Security and Defense.

To contact the author: ioannaveselinova@gmail.com